

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПСИХОЛОГО-ПРИРОДНИЧИЙ ФАКУЛЬТЕТ

У КОЛІ ОДНОДУМЦІВ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
II ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ФОРУМУ АСПІРАНТІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ С4 (053) ПСИХОЛОГІЯ

РІВНЕ
12 ЛИСТОПАДА 2025

УДК 159.9+ 316.6

У колі однодумців: збірник матеріалів II Всеукраїнського форуму аспірантів спеціальності О4 (053) Психологія (12 листопада 2025 року, м. Рівне). Упоряд. Р. В. Павелків, Н.В.Корчакова. Рівне : РДГУ, 2025. 107 с.

Рекомендовано до випуску Вченою радою
Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 13 від 18.12.2025 р.).

Матеріали подаються у авторській редакції. Редакційна колегія може не поділяти поглядів авторів. Відповідальність за зміст матеріалів, точність наведених фактів, цитат, посилань на джерела, достовірність інформації та дотримання норм авторського права несуть автори.

Список використаних джерел

1. Багненко Д. «Що таке каністерапія, та як собака може стати лікарем. Громадське радіо, в рамках Програми міжредакційних обмінів. <https://surl.lu/hruufd> (дата звернення 11.11.2024 р.)
2. Коломоець Н.Т. Каністерапія як допоміжний альтернативний засіб спілкування дітей із розладами аутистичного спектра / Н. Т. Коломоець/
http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN (дата звернення 12.11.2024 р.)
3. Курбанова К. Собаки-терапевти допомагають бійцям позбутись психологічних травм та покращити емоційний стан, 01.07.2023, м. Рівне: <https://surl.li/titbnq/> (дата звернення 19.02.2025)
4. Павлова Д. СОБАКИ-ТЕРАПЕВТИ І ВІЙНА: Матеріали Всеукр. науково-практичної інтернет-конференції «СУЧАСНА КІНОЛОГІЯ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ» 24-25.05. 2023 р., Держ. біотехнолог. університет, м. Харків
<https://biotechuniv.edu.ua/wp-content/uploads/2023/09/mater-conf-24-25-05-23.pdf> (дата звернення 22.03.2025 р.)
5. Прокопенко М. Каністерапія як дієвий метод психологічної реабілітації: для кого підходить та як це працює/ Київський центр каністерапії InNikos, 19.02.2024.
<https://surl.li/irpydz> (дата звернення 19.02.2025 р.)
6. Чамлай І.В. Каністерапія як інноваційний метод соціально-психологічної реабілітації: Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. 2024.
<http://psyj.udpu.edu.ua/article/view/315054> (дата звернення 02.03.2025 р.)
7. Центри каністерапії в Україні за підтримки Royal Canin Foundation [Електронний ресурс] <https://canistertherapy.com.ua/> (дата звернення 17.03.2025 р.)
8. Яцишина А. Анімалотерапія: Комунальна установа "Одеський інклюзивно -ресурсний центр № 7", 22.03.2023
<https://odesa7.irc.org.ua/news/12-43-31-22-03-2022/> (дата звернення 20.02.2022 р.)

Олег ХОМИН

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
кафедри вікової та педагогічної психології
Рівненського державного гуманітарного університету
м. Рівне, Україна*

ПСИХОЛОГІЧНА ГОТОВНІСТЬ ЮРИСТА ДО РОБОТИ З КЛІЄНТАМИ, ЩО ПЕРЕЖИВАЮТЬ ТРАВМАТИЧНИЙ ДОСВІД

Постановка проблеми. У сучасній юридичній практиці фахівці часто працюють з клієнтами, які пережили травматичні події, такі як насильство, аварії, зловживання, а на сучасному етапі – це стресові ситуації, пов'язані із війною, міграцією та втратами. Травма впливає на емоційний стан клієнтів, ускладнюючи комунікацію, прийняття рішень та побудову довіри. Без належної психологічної готовності юристи можуть ненавмисно спричиняти ретравматизацію клієнтів, наприклад, через нечутливе опитування чи ігнорування емоційних потреб. Крім того, юристи самі ризикують зазнати вторинної травми, що проявляється в емоційному вигоранні, депресії чи зниженні професійної ефективності. Дослідження показують, що юристи в галузях кримінального, сімейного чи імміграційного права стикаються з вищим ризиком психологічних проблем через постійну взаємодію з травмованими особами. Ця проблема набуває актуальності в контексті зростання уваги до ментального здоров'я в професійних середовищах, де традиційний підхід «витривалості» часто ігнорує психологічні аспекти.

Метою цього дослідження є аналіз психологічних аспектів готовності юристів до роботи з клієнтами, що переживають травматичний досвід, з акцентом на травма-інформовану практику. Зокрема, вивчити вплив травми на відносини юриста і клієнта, стратегії підготовки юристів та методи запобігання вторинній травмі, аби запропонувати рекомендації для підвищення ефективності юридичної допомоги без шкоди для психічного здоров'я учасників процесу.

Виклад основного матеріалу. Травма визначається як тривала емоційна реакція на дистресивні події, що загрожують життю чи безпеці, призводячи до симптомів на кшталт переживання флешбеків, відчуття безпорадності, страху чи емоційного оніміння. У клієнтів це може проявлятися в труднощах з комунікацією, оскільки під час тригерів активується «режим виживання», що блокує мовні центри мозку (наприклад, зона Брока). Такі клієнти часто мають проблеми з прийняттям рішень, побудовою довіри та емоційним контролем, що ускладнює юридичний процес [3; 4].

Травма – це емоційна реакція на подію чи досвід, який є глибоко болісним чи тривожним. Травматичні досвіди є дуже суб'єктивними, тому те, що є травматичним для однієї людини, може таким не бути для іншої. Однак травма часто виникає тоді, коли певні події порушують спроможність людини справлятися з обставинами, з якими вона стикається. Травматичні події можуть мати складні та довготривалі негативні наслідки для функціонування постраждалих, а також для їхнього фізичного, соціального, психологічного, емоційного чи духовного благополуччя [1].

Травматичні події та обставини можуть набувати різних форм. Серед поширених форм травми, яка впливає на постраждалих від порушень прав людини, є такі [1]:

- *травма внаслідок одного інциденту*, яка виникає після однієї приголомшливої події на зразок сексуального насильства, нещасного випадку, втрати близької людини чи насильства, свідком якого є людина.
- *складна травма*, що виникає внаслідок кількох травматичних досвідів чи тривалих знущань. Такий тип травми часто містить складову контролю, і від нього може бути важко врятуватися, особливо коли таке насильство вчиняється в рамках особистих стосунків, як у випадку домашнього насильства.
- *травма під час розвитку*, яка виникає від досвіду ранньої та тривалої травми, що часто супроводжується знущаннями чи нехтуванням, і може серйозно вплинути на довгостроковий розвиток дитини чи молодої людини.
- *травма спільноти* – це насильство та звірства, які впливають на відчуття безпеки та приналежності певної спільноти і можуть включати системну дискримінацію, структурну нерівність, організоване чи регулярне насильство щодо членів спільноти, а також практики, покликані порушити культурні практики та ідентичності. Травма спільноти може включати історичну травму, що передбачає накопичення психологічного травмування протягом багатьох поколінь, пов'язаного з масовою трагедією на кшталт геноциду, колоніалізму, війни чи рабства.
- *ретравматизація* відбувається тоді, коли від постраждалих від порушень прав людини вимагають згадувати про початкову травму. Ретравматизація часто відбувається, коли постраждалі звертаються до служб після травматичної події та стикаються з надавачами послуг, які не мають підготовки для ведення практики з урахуванням травми. Така форма травми – це форма системно орієнтованої

Психологічна готовність юристів передбачає перехід до травма-інформованої юридичної практики, яка включає принципи безпеки, довіри, співпраці, вибору, емпатії та культурної чутливості. Це передбачає розпізнавання ознак травми в клієнтів, адаптацію відносин (наприклад, створення безпечного середовища для розкриття інформації) та коригування стратегій судового процесу, аби уникнути тригерів, таких як повторне опитування про травматичні події [5].

Важливим аспектом є запобігання вторинній травмі для самих юристів. Постійна взаємодія з травмованими клієнтами може призвести до симптомів ПТСР, вигорання чи

вторинної травми. Стратегії включають самоусвідомлення (розпізнавання власних тригерів), практики самодогляду (медитація, йога, позитивне самоспілкування), підтримку від супервізорів та організаційні зміни, такі як тренінги з травма-інформованості та гнучкий графік. Дослідження підкреслюють, що юристи з попереднім травматичним досвідом більш вразливі, тому підготовка включає розвиток резиліентності через позитивну психологію та соціальну підтримку [4].

На практиці це означає інтеграцію інтервенцій, таких як рекомендація клієнтам коротких терапевтичних програм (наприклад, соматична терапія чи вагус-тонінг), без спроби замінити роль психотерапевта. Такий підхід не лише покращує результати справи, але й сприяє зціленню клієнтів та збереженню ментального здоров'я юристів.

Висновки. Формування психологічної готовності до професійної діяльності означає не що інше, як утворення тих необхідних суб'єктивних умов чи властивостей особистості, що забезпечують можливість людині свідомо та добросовісно виконувати професійну діяльність [2]. Психологічна готовність юристів до роботи з травмованими клієнтами є ключовим елементом ефективної юридичної практики, що запобігає ретравматизації та вторинній травмі. Травма-інформований підхід, з акцентом на емпатію, безпеку та само-догляд, дозволяє покращити клієнт-юристські відносини, підвищити якість допомоги та сприяти загальному благополуччю. Впровадження таких стратегій у юридичній освіті та практиці є необхідним для адаптації професії до сучасних викликів ментального здоров'я.

Список використаних джерел

1. Посібник з юридичної практики з урахуванням травматичного досвіду для юристів, які працюють із дорослими постраждалими від порушень прав людини. European Human Rights Advocacy Centre, 2022. URL: <https://ehrac.org.uk/wp-content/uploads/2022/10/TILP-2022-UKR.pdf> (дата звернення: 05.11.2025).
2. Чорна І., Ліпунова Т. Формування психологічної готовності майбутніх юристів до професійної діяльності. *Вісник Львівського університету. Серія «Психологічні науки»*, 2021. № 10. С. 193-198. <https://doi.org/10.30970/PS.2021.10.27>
3. A Guide For Lawyers Dealing With Stressed and Traumatized Clients. Rewire Trauma Therapy. URL: <https://surl.li/siucgg> (дата звернення: 04.11.2025). Посібник для юристів, які працюють зі стресовими та травмованими клієнтами
4. James C. Towards trauma-informed legal practice: a review. *Psychiatry, Psychology and Law*, 2020. № 27 (2), 275-299. doi: [10.1080/13218719.2020.1719377](https://doi.org/10.1080/13218719.2020.1719377)
5. Trauma-Informed Lawyering: A Guide for Clients and Lawyers. Gluckstein Lawyers. URL: <https://surl.li/xwwnxx> (дата звернення: 05.11.2025).

Олександр ЧОРНИЙ

*здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
асистент кафедри теоретичної та прикладної психології
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

НАРАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ЧИННИК ДОБРОБУТУ В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-СМИСЛОВОЇ ВІЙНИ

Постановка проблеми. Констатуємо, що сучасний соціально-політичний контекст характеризується високим рівнем інформаційного перенасичення та безперервною дією деструктивних інформаційно-смыслових впливів – як на рівні окремої особистості, так і на рівні суспільства і держави в цілому. У межах гібридної війни проти України ведеться боротьба радше не за фізичну територію та ресурси, а передусім за формування смислу, контроль над інтерпретацією теперішніх подій та

ЗМІСТ

Дмитро Бігунов Психологічні ресурси періоду становлення дорослості: роль емоційного інтелекту.....	4
Васильєв Адам Особистісна криза молоді як теоретичний конструкт та його операціоналізація.....	6
Вашенюк Антон Психологічні чинники розвитку обдарованості під час вивчення економічних дисциплін	10
Волошина Валерія Результати апробації програми психологічної реабілітації військовослужбовців «Відновлення під час війни».....	12
Гапочка Яна Взаємодія як смисловий ресурс команди супроводу.....	16
Главінська Еліна Психологічна підтримка сімей у період кризи підліткового віку: досвід програми «Ти як»?.....	18
Григор'єв Олег Феномен інституційного синдрому в контексті перебування особистості в інтернатах закритого типу	20
Данилів Павло Гендерна дисфорія в контексті науково-психологічного дискурсу: соціальний конструктивізм VS нейробіологія	23
Демура Анна Музикотерапія як засіб удосконалення освітньо-професійної підготовки майбутніх психологів.....	25
Герасимчук Оксана Методологічні підходи у розробці програми зниження агресії фруструючою особистістю.....	28
Гладкий Юрій Обґрунтування провідних методик дослідження застосування психологічного впливу у маркетингових комунікаціях	31
Жилко Олексій Психологічні умови розвитку навичок критичного аналізу власного управлінського досвіду.....	33
Зіненко О. Ціннісні чинники формування національної ідентичності в умовах глобалізації та інформаційної інтеграції.....	34
Каліцинський Валентин Вплив міжособистісних відносин у колективі на формування синдрому емоційного вигорання серед працівників банківських установ	37
Кардаш Іван Концептуалізація диспозиційних предикторів копінгу менеджерів у сучасному психологічному дискурсі	38
Коротка Ірина, Матяш-Заяц Людмила Внутрішньоособистісний конфлікт як предмет психологічного дослідження.....	41
Криворука Єлизвета Методика дослідження психологічних особливостей прояву самооцінності.....	44

Лазарук Андрій Штучний інтелект як інструмент підтримки вчинку самовизначення майбутніх психологів	47
Луцик Галина STEM-підхід як інноваційний напрям у професійній підготовці психологів.....	50
Малімон Володимир Посттравматичний стресовий розлад і вторинна травма як наслідки війни.....	53
Малігін Олександр Компульсивний сексуальний розлад: психологічні механізми та клінічні прояви.....	55
Молочко Ярослав Вплив цифрової культури на формування нарцисичної спрямованості особистості.....	57
Мошаров Дмитро Психологічні механізми маніпуляції масовою свідомістю у сучасному медіа-просторі.....	60
Несен Роман Музикотерапія як інструмент розвитку емоційного інтелекту	62
Овчиннікова Ольга Дієві методи гештальт-терапії для розвитку стресостійкості майбутніх психологів.....	64
Онокало Олександр Психологічна готовність до лідерства та наставництва в ІТ-середовищі.....	67
Паламарчук Володимир Формування Я концепції майбутнього маркетолога в умовах цифрової трансформації.....	69
Паламарчук Владислав Психологічні механізми стресостійкості та саморегуляції в умовах високоефективного професійного спілкування	71
Панащук Ігор Роль професійної рефлексії у становленні педагога.....	73
Патута Богдана Психологічні інтервенції для зниження ризику втоми від співчуття серед сестер /братів медичних	75
Підбуцька Ніна, Надточій Альона Сучасні тенденції дослідження психологічних технік впливу в міжособистісних конфліктах	77
Рудковська Оксана Розвиток гнчкості мислення шляхом ігропрактик.....	79
Сидоркевич Дмитро Психологічні умови формування емпатійної стійкості у фахівців із фізичної реабілітації.....	84
Сірко Володимир Класифікація основних викликів, з якими зустрічаються військові капелани в умовах війни.....	83
Тетеря Костянтин Теоретико-методологічні аспекти застосування каністерапії в структурі психологічного супроводу осіб з набутим травматичним досвідом.....	85

Хомин Олег Психологічна готовність юриста до роботи з клієнтами, що переживають травматичний досвід	88
Чорний Олександр Наративна компетентність як чинник добробуту в контексті інформаційно-смислової війни.....	90
Шаповалов Андрій Психологічні особливості професіоналізації молоді в умовах інтеграції в професійне середовище.....	93
Шевченко Тетяна Методологічні орієнтири розвитку метакогнітивного контролю здобувачів вищої освіти: від теоретичної моделі до освітньої програми.....	95
Шеремет Микола Взаємозв'язок соціально-психологічної та конфліктологічної компетентності менеджера:теоретичний аналіз	97
Янкавс Юрій Формування готовності до переконання та мотиваційного спілкування у майбутніх тренерів	101
Ivashkevych Ernest Peculiarities of the translator's professional activity and the formation of his/her translation consciousness.....	103
Mykhalchuk Nataliia, Ivashkevych Eduard Types of procrastination of the person.....	105